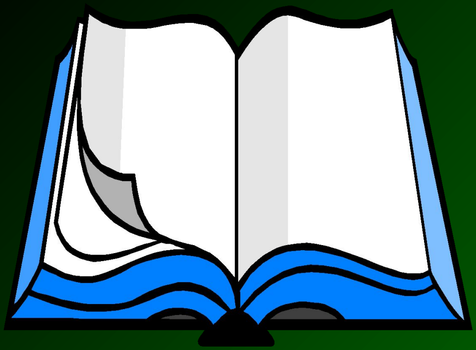

Дәрес-презентация

Иярчен җөмләләрнең төзелеш ягыннан төрләре

Синтетик иярчен җөмлә

Синтетик сүзе нәрсә анлата?

Синтетик (“синтез” сүзеннән) – ***анализ юлы белән табылган мәгълүматларны бер бөтенгә берләштерүдән, гомумиләштерүдән гыйбарәт булган тикшерену методы.***

Җөмлә (1)

1. *Абый җырлый башла****гач,*** караңгы юл киңәеп, яктырып киткәндәй булды.

(... – гач), [ ]

Җөмләләр (2)

2. Ул*, дәресләр иртә бетү****гә карамас******-тан****,* өйгә кайтырга ашыкмады.
   [... , (...-***гә карамастан***), ...]
3. *Иртәгә әнисе авылдан кил****ү сәбәпле,*** Нәсимә өйне җыештырып куйды.

   (... - ***ү сәбәпле***), [ ]

Җөмлә (3)

4. Суы салкын чишмәләр күп бу тирәдә.

( ) [ ]

Таблица

Мисаллар	*Схема һәм бәйләүче чаралар*
1. *Абый җырлый башла**гач**,* караңгы юл киңәеп, яктырып киткәндәй булды.	1. (... ***- гач***), [ ] **Кушымчалар**
2. Ул, *дәресләр иртә бетү**гә карамастан,*** өйгә кайтырга ашыкмады. 3. *Иртәгә әнисе авылдан килү **сәбәпле,*** Нәсимә өйне җыештырып куйды.	2.[...,(...*-**гә карамастан***),...] 3. (... – ***ү сәбәпле***), [ ] **Кушымчалар, бәйлек һәм бәйлек сүзләр**
4. *Суы салкын* чишмәләр күп бу тирәдә.	4. ( ) [ ] **Ике җөмлә арасында пауза юк – янәшә тору чарасы**

Синтетик иярчен җөмләләрнең төп билгеләре

1. Бәйләүче чаралар – кушымчалар, бәйлек һәм бәйлек сүзләр, янәшә тору.
2. Бәйләүче чаралар иярчен җөмләнең хәбәре составында тора.
3. Синтетик иярчен җөмлә баш җөмләнең я башында, я уртасында гына килә ала, ахырдан килеп, кушма җөмләне тәмамлый алмый.

Нәтиҗә

Баш җөмләгә үзенең хәбәре составындагы чаралар ярдәмендә ияргән, шунлыктан аңа керешеп киткән җөмлә *синтетик иярчен җөмлә* дип йөртелә

Өстәмә

Синтетик иярчен җөмләләр татар теленә һәм гомумән төрки телләргә хас, рус телендә алар юк